

Цзян Шаньюй

аспірантка кафедри інтерпретології
та аналізу музики

ХНУМ імені І.П.Котляревського,

науковий керівник:

доктор мистецтвознавства, професор

Шаповалова Л. В.

ОНТОСЕМАНТИКА ХОРОВОГО ЗВУКОПISУ (НА МАТЕРІАЛІ КИТАЙСЬКОЇ ХОРОВОЇ МІНІАТЮРИ)

Актуальність теми. Якщо відповідати на проблему «в чому полягає специфіка онтологічної концепції в хоровому мистецтві Китаю?», слід з'ясувати координатію ключових понять *онтологія, семіотика, звукопис, комунікація*. Системний підхід до аналізу кращих творів китайських митців на тему «природа і людина» (у жанрі хорової мініатюри) засвідчив, що тема «природа та людина» є для цієї сфери титульною і ментальною, що принципово важливо для ескалації китайської культури в світовий контекст. Традиція відображення музики природи склалася у хороспіві через звуконаслідування, що означає впізнавання слухом «музики природи»: пташиний спів, водний потік, шум дощу. Композитори створили семіотику музичного звукопису, інтонаційно представили картини/образи природи (нічного неба, місячного сяйва, весняної пори) як *звукопис*. **Мета доповіді** – знайти

відповідну заявленій проблемі дослідницьку стратегію і надати визначення специфіці китайської традиції втілення образів природи.

Під звукописом в хорovій музиці розуміємо групу програмних творів, об'єднаних за критерієм установки автора на візуалізацію образів природи засобами поетичного тексту і хороспіву. Природа як буття, прототип звукопису – *предмет* дослідження, а онтосемантика хорової музики – *когнітивна стратегія* дослідника (за Ю. Ніколаєвською)⁴. Як здійснюється звукопис, що впізнається слухом як спосіб спілкування людини і природи, висвітлюють наступні положення культур-антропологічної теорії, запропоновані авторкою.

1. Звукопис в музиці являє собою тип музичної семантики, завдяки якому композитори розкривають внутрішні стани людини, взаємодію з навколишнім світом. Йдеться про онтологію композиторської творчості, хоча вона тісно пов'язана з технологічними параметрами виконавства (зокрема, хорового).

2. Музичний звукопис має не лише експресивно-зображальну, але й онто-семіотичну функцію. Проблема полягає в тому, що семантика природних явищ є лише компонентом художнього тексту, не надаючи самодостатньої повноти (тобто звукопис не є жанром). Композитор втілює образи природи засобами хорової

⁴ «Тетрактида “твір – виконання – сприйняття – осягнення музики” завдяки когнітивній стратегії відкриває “герменевтичне коло”»: (Ніколаєвська, 2020 : 413).

виразності через моделювання духовного світу людини (нації) в залежності від філософського світобачення. А їх сприйняття відбувається не тільки через слух і закладену композитором роботу пам'яті, а й завдяки асоціативному мисленню слухача, з його індивідуальним художнім досвідом. Звідси звукопис потребує спеціальної онто-семантичної умови – звукової символіки і інтермодальної комунікації (слух – зір – живопис).

Музичні символи базуються на поєднанні пентатоніки з діатонікою, лінійно-поліфонічним і тональним розвитком. З одного боку, композитори прагнуть зберегти досвід національної музики (на глибинному ментальному рівні), а з іншого – інтегрують його в європейський формат хорового письма. Виявлено ті принципи, що складають онтосемантику хорового звукопису:

- символізація музичної мови, на ґрунті єдності поезії та хорової поетики (багато-голосся, метро-ритмічної та тембрової комплементарності);

- домінування знаків-індексів, що створюють звуковий простір через прийоми звуко-наслідування;

- лінійна природа хорового письма і пов'язана з цим поліфонізація фактури, характеризує час і простір як подвійний план: буття природи (пейзаж) і присутність людини (її реакція, латентне переживання).

3. Онтологічний вимір звукопису репрезентує подвійну оптику: природа, наприклад, осінній пейзаж (означальне) і стан споглядання, авторська рефлексія

(означене). Тобто це відтворення не лише образів природи, а й духовного стану людини, її внутрішнього діалогу зі світом. Тому природа в китайській хоровій музиці є не об'єктом зображення, а *формою буттєвого переживання*.

Вищий онтологічний смисл в музиці складає людина – суб'єкт музики, «дзеркало» культурної традиції (поет, герой). Інші константи національної картини світу, які формують онтосемантичну концепцію твору: *спосіб комунікації* – автокомунікація (ліричне висловлювання: філософія споглядання, рефлексія); *тип драматургії* з динамічним профілем як «шлях духовного сходження» людини (зустріч Дао).

Висновки. В хорових творах китайських композиторів семантика природи є онтологічно укоріненою з людиною. Параметри буття звуку «слово – час – простір – смисл» закарбовані в мисленні автора, який у творі «портретує» своє бачення природи як колективний досвід – національний образ світу.

Онтологічна концепція в китайському хоровому мистецтві – це художньо-філософське осмислення буття людини у єдності з природою, втілене засобами звукопису та музично-поетичної символіки. Її основою є китайська традиційна філософія: таке світобачення, коли природа і людина мисляться не як протилежності, а як взаємопов'язані прояви єдиного космічного порядку (символізм Дао). У хоровій музиці це увиразнюється через: звуконаслідування природних явищ; символізацію мови (втілення ключових слів поетичного тексту в мело-ритмічних, ладо-

гармонічних, тембро-фактурних модусах); медитативне розгортання споглядального стану як «живий текст культури».

Звукопис в музиці трактуємо не як технічний прийом, скерований на «зображальність», а як носій смислу, топос комунікації, архетипічний прояв китайської філософії. Це і є онтологія музичного мислення, точніше, його результат – онтосемантика хорового звукопису в складі національної картини світу. Принциповим є й те, що семіотика музичного звукопису увиразнює гармонію буття і людини як *процес самодійсненості людини-творця* (поета і композитора, диригента і колективу виконавців).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Ніколаєвська, Ю. В. (2020). *Номо Interpretatus* в музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століть : монографія. ХНУМ імені І.П. Котляревського. Харків, Факт, 576.